

INGLIZ TILI FANINI O‘QITISHDA INTERFAOL USULLARINING AHAMIYATI

Akbarova Gulnoza Zakirovna

Farg‘ona tumani 22-maktab ingliz tili o‘qituvchisi

Kirish. Bugungi kunda jahonda ilm fan rivojlanishiga alohida e‘tibor qaratilmoqda. Shu nuqtai nazardan mamlakatimizda ham chet tillarini o‘rganishga alohida ahamyat berilmoqda. Shu boisdan yurtimizda davlat rahbari Shavkat Mirziyoyev tomonidan chet tillari bo‘yicha yuqori ko‘rsatkichlarga erishgan maktablar uchun Prezident sovrini ta‘sis etiladi”. Darhaqiqat, chet tilini rivojlantirish orqali dunyo tan olgan davlatlar standartiga javob bera oladigan maktab dars, darslik yaratish uchun davlatimiz tomonidan judayam kata mablag‘lar ajratildi va bugungi kunda ham ajratilmoqda. Bu imkoniyatlardan biz pedagoglar yoshlarimizga vijdonan ta‘lim-tarbiya berish yuksak vazifamizdir. Ingliz tili darslarini interfaol metodlar asosida tashkil etilganda zamonaviy talaba o‘quvchilar mustaqil holda erkin fikr yuritadi, ta‘lim o‘quvchi-o‘qituvchi, va o‘quvchi-o‘quvchi hamkorligida olib boriladi. Interfaol eng faol ta‘lim usuli bo‘lib, o‘quvchilarga tez muddatda samarali ta‘sir etish, mustaqil fikr yuritish, o‘z ustida ishlash, tanqidiy fikrlash, ijodkorlik kabi bilim, ko‘nikma va malakalarni shakllantirishni ta‘minlaydi.

O‘quvchilarning o‘zaro muloqotlari asosida amalga oshiriladi. Ma‘lumki, chet tilini o‘qitish metodikasida olib borilgan tadqiqotlarda interfaol metodlar an‘anaviy metodlarga nisbatan samaradorlik darajasi ko‘proq ekanligi isbotlangan. Quvonarlisi, shuki bugungi kunda ingliz tilida biyron so‘zlasha oladiganlar maktabning birinchi sinfidayoq bolalar topilayotgani, tizimda ingliz

tili mutaxassislarning ko‘p mehnati singayotganidan dalolatdir. Ayniqsa, chet tilida xalqaro darajalarga erishayotgan o‘quvchilar safi kundan kunga ko‘payib bormoqda. Shuningdek, oliygohlarimizdan tashqari dunyoning top 1000 talikka kirgan universitetlarga bir o‘quvchining yettitadan ortig‘iga talaba bo‘layotgani ham bizni quvontiradi. Zamonaviy ta‘lim menejmenti har bir vaqt birligida tarbiyaviy ishlar samaradorligini oshirishni o‘z vazifalaridan biri deb biladi, ya‘ni mehnatni optimal intensivlashtirish. Uning asosiy tarkibiy qismlariga quyidagilar kiradi: o‘qitishning maqsadga muvofiqligini oshirish, uning motivatsiyasini kuchaytirish, ta‘lim mazmunining axborot sig‘imi, zamonaviy o‘qitish usullaridan foydalanish, o‘qitish usullarini faollashtirish, o‘quv faoliyati sur‘atlarini faollashtirish, aks ettiruvchi mehnat ko‘nikmalarini rivojlantirish, kompyuterlardan foydalanish va boshqa so‘nggi axborot texnologiyalarini o‘qitish vositalariga binoan Y.K. Babinskiy, har qanday maqsadli funksional o‘zini o‘zi tartibga soluvchi pedagogik tizim 2 mezon asosida o‘quv jarayonining eng maqbul natijalariga intiladi: har bir talaba tomonidan mumkin bo‘lgan maksimal darajaga erishish muayyan davrda uning akademik faoliyati, tarbiyasi va rivojlanishi va talabalar va o‘qituvchilarning vaqt meyorlaridan muntazam ravishda oshib ketishi faktlarining yo‘qligi bugungi yaqqol ko‘rinmoqda.

Ingliz tili darslarida o‘quvchilarga nutq faoliyatining turli turlarida bilim, ko‘nikma va malakalarni egallashga yordam beradigan o‘quv vaziyatlari yaratiladi. Til kompetensiyasini shakllantirish va takomillashtirish uchun biz interfaol ta‘limning turli usullari va usullaridan foydalanamiz.

"Modal fe‘llar" mavzusini o‘rganishda "amaliyotdan vaziyatlarni tahlil qilish" o‘yinidan foydalaniladi. Talabalar guruh muhokamasida qatnashadilar va birgalikda echim topadilar. Haqiqiy hayotiy vaziyatlarni muhokama qilish katta qiziqish va o‘z fikrlarini baham ko‘rish istagini keltirib chiqaradi. Vazifalar juda

xilma-xil bo'lishi mumkin:" do'stingiz kasal, u qanday qilib tezroq yaxshilanishini maslahat bering", " yangi maktab nizomini ishlab chiqing. Maktabda nima qilish mumkin va nima mumkin emasligini bahslashing", "do'stingizga sog'lom ovqatlanish bo'yicha tavsiyalar bering".

Kelgusi zamonning passiv konstruksiyalaridan foydalanishni o'rgatish uchun "saylov kampaniyasi" guruh o'yinidan foydalaniladi. Guruhlardagi talabalar saylovchilarga saylovda eng ko'p ovoz olishga nima va'da berishlari mumkinligini hal qilish orqali saylov kampaniyasiga tayyorgarlik ko'rishadi.

O'tgan guruh vaqtlarining so'roq, salbiy va ijobiy shakllaridan foydalanish ko'nikmalarini mashq qilish uchun siz Alibi rolli o'yinidan foydalanishingiz mumkin. Men talabalarga quyidagi vaziyatni beraman: "kecha soat 8 da qo'shnilaringizning kvartirasi talon-taroj qilindi."Guruh "detektivlar" rolini o'ynaydi va so'roq qilish uchun savollar tayyorlaydi. Ikki talaba - "gumon qilinuvchilar" - sinfdan chiqib, o'zlari uchun alibi o'ylab topishadi. Detektivlar "gumonlanuvchilarni so'roq qilishadi" va ular o'z navbatida aybsizligini isbotlaydilar. Nostandart muammoni hal qilish talabalarni jalb qiladi.

To'g'ridan-to'g'ri nutqni bilvosita nutqqa aylantirish ko'nikmalarini mustahkamlash uchun "eng yaxshi g'iybat" mini-tanlovini o'tkazish maqsadga muvofiqdir. Talabalar qisqa dialogni Tinglaydilar va uni o'zgartirish uchun guruhlarda birgalikda ishlaydilar, guruhning eng yaxshi g'iybati bo'lish uchun raqobatlashadilar.

"Media ABC" texnikasi talabalarga dars mavzusi bo'yicha faol so'z boyligini kengaytirishga imkon beradi. Media ABC-bu ma'lum bir mavzu bo'yicha alifbo tartibida tashkil etilgan va multimedia formatida taqdim etilgan asosiy tushunchalar va masalalarning keng qamrovli to'plami. 3-4 kishilik guruhlarda o'zlarining multimedia taqdimotlarini tayyorlaydilar, turli lug'atlar bilan

ishlaydilar va tadqiqot ko'nikmalarini o'zlashtiradilar. Muayyan so'zni tanlashni tushuntirib, talabalar mantiqiy fikrlashni, o'z nuqtai nazarini himoya qilishni va bahslashishni o'rganadilar.

Nutq kompetensiyasini shakllantirish va takomillashtirish uchun biz interfaol ta'limning quyidagi usullari va usullaridan foydalanamiz: "ekologik muammolar" mavzusidagi dars-simulyatsiya "tabiat do'stlari" tashkiloti a'zolarining yig'ilishi shaklida bo'lib o'tadi va uch bosqichdan iborat. I bosqichda har bir talaba o'z roli va kalit so'zlari yozilgan kartani, shuningdek muammoni hal qilishga yordam beradigan maqolani oladi. Talabalar o'z matnlarini o'qiydilar va nutqlar ketma-ketligini aniqlaydilar. Darsning II bosqichi - simulyatsiya: rais yig'ilishni ochadi, kun tartibini e'lon qiladi va har bir ishtirokchiga so'z beradi. Har bir talaba o'zining ekologik muammosi haqida gapiradi va uni hal qilish yo'llarini taklif qiladi, ishonarli bo'lishga intiladi va ularning muammosi Sayyora uchun eng katta xavf tug'dirishini isbotlaydi. III bosqich-xulosa, aks ettirish. Dars har kimning o'z sayyorasining kelajagi uchun mas'uliyatini anglashga, shuningdek, notiqlik mahoratini ko'rsatishga yordam beradi.

Mavzu bo'yicha "ajur arra" qabulxonasi "yosh bo'lish osonmi?". Sinf "chekish" matni va "spirtli ichimliklar" matni bilan ishlash uchun ikki guruhga bo'lingan. Matnlarning har biri 3 ta mantiqiy va semantik bloklarga bo'lingan: "sabablar", "oqibatlar", "yordam". Guruhdagi har bir talaba o'z muammosining "mutaxassisi" bo'ladi. Keyin ikki guruhning "mutaxassislari" uchrashib, ma'lumot almashadilar, so'ngra jamoa a'zolariga o'rganganlarini o'rgatadilar. Har bir guruh o'z matnida hisobot beradi.

Muhokamaning yakuniy bosqichida men talabalarni rolli o'yinda ishtirok etishga taklif qilaman "chekishga yo'q deb ayting!". O'yin har kimni ishga jalb

qiladi, xulq-atvorning etarli shakllarini rivojlantirishga va chekishga qarshi o‘z dalillarini topishga yordam beradi. Nutqni quloq orqali idrok etish va tushunishni kuzatgandan so‘ng, matn muhokama qilinayotgan muammoning keyingi echimini izlashga hissiy turtki berganida, rolli munozaralarni o‘tkazish maqsadga muvofiqdir. Rolli munozaralar muloqotning haqiqiy vaziyatlariga taqlid qiladi, bu erda har bir kishi ma’lum bir rolga muvofiq harakat qiladi. Shunday qilib, "sevgi haqida gaplashamiz" rolli munozarasi tinglangan "Sevgi: afsona yoki haqiqat" matnini tushunish nazoratidan so‘ng sodir bo‘ladi. Men talabalar o‘rtasida rollarni ularning xususiyatlarini tavsiflovchi (etakchi, romantik, skeptik, shubhali, sevuvchilar) bilan taqsimlayman, tayyorgarlik uchun vaqt ajrataman va talabalar o‘z rollariga muvofiq o‘z fikrlarini bildiradilar. Bunday munozaralar improvizatsiyani talab qiladi va o‘z-o‘zidan, tayyor bo‘lmagan nutqni rivojlantiradi. "Davra suhbat" usuli. Muhokamani boshlash uchun ideal bo‘lgan ochiq savollar yordamida tinglangan matnni tushunishni tekshirgandan so‘ng, men "kelajak maktabi: bu qanday?". Guruh muloqotining ushbu shakli muloqot madaniyatini, boshqalarning fikriga bag‘rikenglikni shakllantiradi, o‘z nuqtai nazariningizni muvofiqlashtirishga imkon beradi va konstruktiv muloqotni o‘rgatadi.

"Televizion: ijobiy va salbiy tomonlari" tok-shousi men loyihani himoya qilish shaklida o‘tkazaman. Talabalar ikki guruhga bo‘lingan, etakchini tanlaydilar. Har bir jamoa o‘z pozitsiyasini himoya qilish uchun multimedia taqdimotlarini, shuningdek, dalillar va qarshi dalillarni tayyorlaydi. Uy egasi tok-shou qoidalarini ko‘rsatadi, har bir jamoaga o‘z nuqtai nazarini oqlash imkoniyatini beradi. O‘yin davomida" tomoshabinlar " studiyaga qo‘ng‘iroq qilib, ikkala jamoa a‘zolariga o‘z savollarini berishadi. O‘yin reklama rolklari va "therethere yangiliklari"ning chiqarilishi bilan to‘xtatiladi. Oxirida "tok-Shou"

mavzusidagi teletomoshabinlarning ovoz berish natijalari sarhisob qilinadi.

Darsni o‘tkazishning ushbu shakli o‘quv jarayonini maktab o‘quvchilari uchun shaxsan ahamiyatli qiladi va ularning ijodiy salohiyatini ochib berishga imkon beradi."Maqollar, so‘zlar va iqtiboslar bilan ishlash" texnikasi o‘quvchilarning darsdagi faolligi va motivatsiyasini oshiradi va xilma-xillik ularni darsning turli bosqichlarida o‘quv jarayoniga muvaffaqiyatli kiritish, muloqotni rag‘batlantirish imkonini beradi. Maqol va iqtibos dars uchun ekspozitsiya, guruhlarda keyingi muhokama uchun semantik yordam, gazetadagi maqola uchun mavzuga aylanishi mumkin.

Ish amaliyoti yozma ishning individual va guruhli ijodiy turlarini o‘z ichiga oladi. Shaxsiy topshiriqlarni bajarishda talabalar o‘zlarining shaxsiy tajribalarini tasvirlash istagini anglashlari, o‘zlarini tarjimon va shoir, jurnalist sifatida sinab ko‘rishlari mumkin. Guruh ish turlari talabalarning yozma polemikada o‘z nuqtai nazarini bahslashish, yozma nutq madaniyatini kuzatish qobiliyatini shakllantiradi.

Boshlang‘ich maktabdagi darslarda interfaol o‘qitish usuli - o‘yin usulidan foydalanish maqsadga muvofiqdir. Boshlang‘ich maktab o‘quvchilari uchun o‘yin etakchi faoliyatdir. Bolalar o‘yinlar, musobaqalar, rolli o‘yinlarga qiziqishadi. Talabalar nutq namunalarini bajonidil nusxalashadi, o‘qituvchi tomonidan talaffuz qilinadigan intonatsiyaga taqlid qilishadi, xor ishlarida qatnashishni yoqtirishadi. Bolalar ingliz va Amerika qo‘shiqlarini kuylashdan zavqlanishadi. Bolalar dramatisatsiyada qatnashadilar, bu esa ingliz tilida muloqot qilish qobiliyatini shakllantirish uchun qulay sharoit yaratadi. O‘qituvchining vazifasi har bir darsni qiziqarli, hayajonli qilish va uning kognitiv qiziqishini rivojlantirish, o‘quvchilarni o‘quv jarayonida faol ishtirok etishga undas. Ishda muhim o‘rinni loyiha faoliyati egallaydi. Loyiha usuli ingliz tili

darslarida talabalarning kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirishga imkon beradigan zamonaviy faol usullardan biridir. Loyiha ishi har doim barcha yoshdagi talabalar orasida mashhur. Amalda, bir vaqtning o‘zida tadqiqot va ijodiy loyihalar belgilari mavjud bo‘lgan aralash loyihalar bilan shug‘ullanish kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar royxati (References)

1. Harmer, J. (1998). How to teach English: An introduction to the practice of English language teaching. Edinburgh Gate, Harlow, England.
2. J. C. Richards and S.R.Rodgers. (2014). Approaches and Methods in Language Teaching. Cambridge: Cambridge University Press.
3. Bannov A. M. Learning to think together // Budkov A. S.: Materials for teacher training. – M.: INTUIT.RU, 2007. - P. 105.
4. Dzugaeva Zarina Ruslanovna Teaching English for specific Purposes (esp) // International scientific review. 2017. №2 (33).
5. Fidyati, F. (2018). Improving architecture students’ English vocabulary through the use of architectural drawings. *Englisia Journal*. 5. 113. 10.22373/ejv.5i2.3073.
6. Gladilina I.P. Some methods of work at English lessons in secondary school // Foreign languages at school. - M.: "Enlightenment", 2003.
7. Gladilina, I.P. Some methods of work at English lessons / I.P. Gladilina // Foreign languages at school. - 2003. - No. 3.
8. Nezhivleva I.A. Interactive learning of a foreign language as a way to activate cognitive activity // Personality, family and society: issues of pedagogy and psychology: Sat. Art. by mother. XXXIII intl. scientific-practical. conf. No. 10(34). -Novosibirsk: SibAK, 2013.